

Allerede i gang med en uddannelse

- En undersøgelse af meritgivende brobygning til erhvervsuddannelserne i brobygningsklassen på Vrigsted Efterskole

Resumé

En undersøgelse af hvordan brobygningsklassen som metode kan skabe motivation, mod og forudsætninger, så eleverne får lyst til at gå i gang med en ungdomsuddannelse. I rapporten beskrives metoden ligesom, der fremlægges en undersøgelse, der beskriver og dokumenterer brobygningsklassens positive virkning på elevernes lyst til at deltage i og gennemføre en ungdomsuddannelse.

Elever i læsevanskeligheder, som er normalt begavede, er i risiko for ikke at komme i gang med en ungdomsuddannelse efter afsluttet grundskole. En nyere stor undersøgelse (PISA fra 2005) dokumenterer, at 31 % af den gruppe unge, der ikke får en uddannelse eller dropper ud af en uddannelse, ikke har et tilstrækkeligt læsestandpunkt.

I brobygningsklassen på en ordblinddeefterskole kan elever vælge et tilbud i 10. klasse, hvor klassen får undervisning i dansk og matematik en dag om ugen på en teknisk skole. Resten af ugen foregår undervisningen på efterskolen. Klassen undervises i det pensum, som de vil møde på en grundforløbet på en teknisk skole i en erhvervsuddannelse.

Undersøgelsen skal vise, hvilke pædagogiske processer, der er i spil, ligesom det beskrives, hvordan eleverne kvalificerer deres valg af uddannelse i løbet af skoleåret.

For at kunne dokumentere hvad, der motiverer eleverne, undersøges projektet ud fra elevernes perspektiv. Det fremgår af undersøgelsen, at de dynamiske processer i klassen er meget komplekse, ligesom eleverne oplever skoleåret som meget udfordrende.

Klassens læring er tilrettelagt som situeret læring, hvor eleverne møder den virkelige praksis på teknisk skole, og dermed kan prøve at være deltagere. I denne konstruerede virkelighed for eleverne, kan de drage de nødvendige erfaringer, de har brug for udvikle faglig selvsikkerhed. Undersøgelsen viser, at eleverne føler sig mere fagligt sikre og har mod på at begynde på en uddannelse efter brobygningsklassen.

I undersøgelsen er brugt gruppeinterview med fire elever og indsamlet narrativer fra projektets tre lærere. Undersøgelsen er udført af skolens leder, med de usikkerheder, der kan opstå når en skole undersøger sig selv. Undersøgelsen er fortaget med udgangspunkt i fire udvalgte elever, og giver et fingerpeg, om at metoden har en positiv effekt.

Indhold

Resume	s. 2
Indledning	s. 4
Kan eleverne forberedes og motiveres til uddannelse gennem et særligt 10. klasses forløb?	s. 4
Beskrivelse af eleverne og deres forudsætninger	s. 7
Projektet	s. 8
Undersøgelsen	s. 9
Læreprocesser	s. 12
Læringsteorier	s. 13
Skolen og undersøgelsen	s. 13
Konklusion	s. 14
Perspektivering	s.15
Projektet i tal	s. 16
Referencer	s. 17
Noter	s. 18
Bilag 1, elevinterviews	
Bilag 2, lærernes fortællinger	

Indledning

Brobygningsklassen på Vrigsted Efterskole, efterskole for elever med læse- og skrivevanskeligheder, er et særligt tilbud til elever i 10. Klasse. Udover den almindelige vejledning og den obligatoriske brobygning tilbydes et udvidet brobygningsforløb i samarbejdet med en teknisk skole. Samarbejdet med den tekniske skole har eksisteret siden 2001, og vi vil nu gerne uddrage nogle logikker og teorier, idet vi ser en positiv udvikling for de elever som deltager i projektet. Projektklassens indhold og begrundelse er tidligere uddybet i rapport fra udviklingsforløb 2005, Efterskoleforeningen. Tilbuddet henvender sig til elever i 10. klasse, som har brug for et relevant tilbud for elever med læse- og skrivevanskeligheder, hvor eleverne kan blive introduceret til mulighederne i ungdomsuddannelserne. Elevernes uafklarethed og faglige selvusikkerhed er begrundelsen for forløbet. Projektforløbet er en af indsatserne over for frafaldstruede unge.

Undersøgelsen kan også ses som et bidrag til debatten om, hvorfor 10. klasse er særdeles relevant for elever, der har et særligt behov for afklaring og støtte i deres valg og ønske om at kunne gå i gang med en uddannelse. Udsatte unge synes at mangle relevante muligheder efter 9. Klasse. Der er brug for et 10. skoleår for en del unge.

Med samfundets aktuelle ønske om at styrke elever med særlige behov i erhvervsuddannelse, og elevernes særlige begrundelse for at vælge brobygningsklassen må dette projekt undersøges nærmere. Begrundelsen for udarbejdelsen af denne undersøgelse er, at vi ønsker at vise efterskolens muligheder. Her integreres et særligt brobygningsforløb i efterskoleforløbet. Her er en måde at få unge med særlig risiko for ikke at kunne gennemføre en uddannelse motiveret til uddannelse. Vi ser det som vigtigt, at vi får vores projekt beskrevet og fulgt op, så mange kan få indblik i, hvordan vi gør. Eleverne er tilsyneladende glade for forløbet i klassen, og det ser ud til at eleverne forlader skolen med styrke og overskud, så de herefter vælger at gå i gang med en uddannelse ved en teknisk skole.

I foråret 2009 foretog jeg en interviewundersøgelse af fire elever i klassen. Dette er en nærmere undersøgelse og beskrivelse af den betydning en sådan specialpædagogisk praksis har på elevernes valg af ungdomsuddannelse. Der er behov for en kvalificering af, hvad der forstås ved unge med særlige behov for vejledning, men der er store vanskeligheder forbundet med en sådan kvalificering.

Kan eleverne forberedes og motiveres til uddannelse gennem et særligt 10. klasses forløb?

Vi har i 7 år gennemført et særligt forløb for en gruppe af meget fagligt usikre elever. Forløbet kalder vi en brobygningsklasse. Dette særlige tilbud er for elever på 10. klassetrin, elever som er på vej ud af skolen, og som endnu ikke er afklaret i forhold til deres valg af uddannelse og fremtidige voksenliv. Det stigende krav om gennemførsel af en ungdomsuddannelse stiller denne gruppe ressourcetsvage unge i en særlig vanskelig situation.

Jeg har undersøgt om unge, der ellers er opgivende overfor uddannelse pga. læsevanskeligheder kan motiveres til at interessere sig positivt for at gå i gang med en ungdomsuddannelse; er det

muligt at skabe lyst til uddannelse i stedet for ulyst til videre uddannelse, ulyst som er forårsaget af følelse af nederlag og manglende følelse af succes i skolen tidligere i elevens skoleforløb?

Gruppen af unge, der ikke får en uddannelse er bl.a. karakteriseret ved følelse af nederlag og faglig utilstrækkelighed. Uddannelse vælges ikke eller gennemføres ikke af forskellige årsager, her nævnes bl.a. utilstrækkelige skolekundskaber som medvirkende, måske har elever ikke de formelle kompetencer med fra grundskolen, måske har elever ikke været til folkeskolens afgangsprøver i alle fag, selv om elever har gennemført et nogenlunde normalt skoleforløb. Denne elevgruppe har ofte modtaget lidt eller ingen støtte i grundskolen, idet vanskelighederne ikke syntes store. (Andersen, 2005)

Elever, som kan beskrives som "elever med mindre vanskeligheder" er ofte inkluderet i skolens normalklasser, men med underskud i forhold til formelle kompetencer, og elever udtrykker ofte, at de selv føler sig udygtige. Elevernes faglige vanskeligheder beskrives også som specifikke indlæringsvanskeligheder.

I en stor undersøgelse fra 2005, viser Dines Andersen, at der er et behov for initiativer, der kan få eleverne i gang og holde eleverne i gang. (Andersen, 2005)

Der er brug for løsninger; at give unge, der ellers er udfaldstruede mod – lyst – interessere – tro på at kunne gå i gang.

Elever oplever, at der er hjælpemidler og støtteordninger i systemet, men at den sociale integration ikke altid følger med. Funktionsnedsættelse og normalitet er gensidigt afhængige. Det er måden at være integreret sammen med andre unge, der er vigtig for den unge med vanskeligheder, det er vigtigt at føle sig normal.

Det er vigtigt at systemet fungerer, så eleverne kan være med, det vi kalder inklusion.

I Aase Holmgaards afhandling Viljen til Læsning, 2007, beskriver hun, hvordan eleverne oplever spejling. Elever med vanskeligheder vil ofte sig sig selv som afvigere, idet de oplever de andre i uddannelsen som dygtigere. Elever med læsevanskeligheder, som optages på en ungdomsuddannelse er ellers optaget, fordi de har samme forudsætninger i forhold til uddannelsens mål, men oplever sig som afvigende. (Holmgaard, 2007)

Vi har nu i gennem mange år på efterskolen oplevet elevers møde med teknisk skole og har udviklet en model, som ser ud til at virke i praksis:

Undersøgelsen tager udgangspunkt i den pædagogiske praksis, der udfoldes i brobygningsklassen, elever og lærere imellem. Eleverne er kendetegnet ved at have modtaget specialundervisning tidligere i deres skoleforløb. Alle eleverne har læsevanskeligheder, og læser dårligere end gennemsnittet af deres jævnaldrende. Eleverne har således vanskeligheder med afkodning af en given tekst og vanskeligheder med forståelsen af det læste. Lærerne har alle stor erfaring undervisning af elever med læsevanskeligheder, ligesom de alle har efter- eller videreuddannet sig indefor feltet; en lærer er uddannet skolevejleder, en er uddannet læsekonsulent.

Siden 2001 har Vrigsted Efterskole haft et tæt samarbejde med Horsens Tekniske Skole om brobygning.

Projektet har udviklet sig fra at være en praksis bygget på gode gamle specialundervisnings-traditioner til at være et moderne meritgivende brobygningsforløb. Vi har fra projektets begyndelse antaget, at elever, med høj grad af selvusikkerhed og lavt selvværd kan støttes til et bedre udbytte af skolen, når undervisningen bygger på forudsigelighed og forforståelse. Hvis

elever er blevet præsenteret for en teknisk skole vil de sandsynligvis have nemmere ved at falde til, når de skal gå der rigtigt.

Efterfølgende er lov om vejledning med obligatorisk brobygning implementeret. Vores projekt står ved siden af den obligatoriske brobygning og er et bredere tilbud.

I løbet af skoleåret vil eleverne i brobygningsklassen være på teknisk skole 25 tirsdage i løbet af 10. klasse, hvilket svarer til 5 ugers brobygning.

Eleverne i brobygningsklassen går i 10. klasse og har ikke afsluttet 9. klasse med folkeskolens afgangsprøver i alle fag. De har på grund af diagnosticerede læsevanskeligheder været fritaget for prøveafleggelse i et eller flere fag på 9. klassetrin. (Bekendtgørelsen om muligheder for afvigelser ved folkeskolens afgangsprøver, mulighed for fritagelse fra folkeskolens afgangsprøver).

Eleverne bruger tekniske hjælpemidler til læsning og skrivning, i denne fremstilling kaldet en it-rygsæk. It-rygsækken indeholder en bærbar pc samt tilhørende it-programmer for eksempel oplæsningsværktøjer og skrivestøtteprogrammer.

Eleverne i brobygningsklassen hører under betegnelsen elever med specifikke vanskeligheder, i denne fremstilling elever i læsevanskeligheder. Det betyder, at de hører til en gruppe af elever, som kan modtage specialundervisning, men ikke af denne grund og pr. automatik får tilbudt en speciel og udvidet vejledning omkring ungdomsuddannelserne. De fleste af denne elevgruppe antages at kunne gennemføre en normal ungdomsuddannelse, når og hvis de har mulighed for at benytte de relevante hjælpemidler – som ovenfor nævnte it-rygsæk.

Der ses en sårbarhed hos gruppen af elever i læsevanskeligheder i forhold til uddannelse. Der er stor sandsynlighed for, at eleverne ikke påbegynder en ungdomsuddannelse samt stor sandsynlighed for, at de dropper ud af en påbegyndt ungdomsuddannelse. Elever i læsevanskeligheder er derfor i relativt stor risiko for at blive stigmatiseret samt rubriceret i restgruppen:

”Det er samfundets smertensbørn, som er genstand for megen opmærksomhed og bekymring, fordi det er i denne gruppe, mange af samfundets dårligdomme ophobes.... Restgruppen har dårligere læsefærdigheder end alle andre grupper, lavere faglig selvtillid, lavere forventninger til eget potentiale, har en ringere faglig selvsvurdering, var mindre konkurrencebetonede i skolen og deres læselyst samt interesse for læsning i fritiden var mindre end i andre grupper.” (Andersen: 2005: 41)

Tabel 1.1 (Glavind 2005, i Gudmundsson/Jensen:2005)

År	25-årige uden ungdomsuddannelse
1981	38,8 %
1996	24,0 %
2001	21,3 %

Ovenstående tabel viser andelen af unge under 25 år, som ikke har færdiggjort en ungdomsuddannelse, når de fylder 25 år.

Efterskolemiljøet, hvori brobygningsklassen er et tilbud, danner rammen for normalt begavede unge, som har valgt netop denne skole, fordi undervisningstilbuddet eksplicit henvender sig til unge i læsevanskeligheder samt har fokus på løsning af disse vanskeligheder. Ud over dette fungerer skolen på lige vilkår og med samme indhold som ikke specialefterskoler.

”På en efterskole for unge med læsevanskeligheder optages kun elever, hvor skole, forældre og de selv opfatter læsevanskeligheder som det primære og ofte også som det eneste problem de unge har” (Holmgaard: 2007:s43)

Praksissen, brobygningsklassen, har gennem eksistensperioden på 7 år udviklet sig til en egentlig undervisningsform og – metode. Resultaterne af dette unikke tilbud kan umiddelbart observeres ved, at der sker en markant udvikling af eleverne. Fra at være fagligt usikre, at have udpræget lavt fagligt selvværd samt manglende tillid til egne evner i forhold til at uddanne sig, udvikler eleverne sig til at være positive, optimistiske og motiverede for at gå i gang med en ungdomsuddannelse efter endt efterskoleophold og et år i brobygningsklassen.

Beskrivelse af eleverne og deres forudsætninger

De elever, som kommer til efterskolen og optages i efterskolens brobygningsklasse, er alle beskrevet som elever i særlige indlæringsvanskeligheder, læse- og skrivevanskeligheder. Alle er udredt af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, og de fleste af eleverne kommer fra almindelige folkeskoler og har modtaget specialundervisning. Specialundervisningen har været tilrettelagt som individuelle forløb for den enkelte elev på måder, som man har organiseret og prioriteret i de respektive kommuner. Eleverne medbringer derfor meget forskellige og individuelle erfaringer og oplevelser fra deres skoleforløb til efterskolen.

Elever og forældre beskriver ofte det skoleforløb, som eleven tidligere har oplevet som utilfredsstillende, forstået på den måde, at eleven ikke har et alderssvarende standpunkt, når eleven forlader skolen. Det betyder, at de elever, der kommer til efterskolen har et fagligt mangelfuldt standpunkt.

Jeg får ofte det indtryk, at elever og forældres oplevelse er, at når elever med specifikke vanskeligheder placeres i almindelige klasser, forventes det ofte, at eleven må tilpasse sig klassetrinnets mål og klassens pensum. Indlæringsvanskelighederne og årsagerne hertil bliver på den måde placeret hos den enkelte elev.

Læsevanskeligheder opfattes ofte som det enkelte individs iboende vanskeligheder, og indebærer ofte en udskillelse fra læringsfællesskabet for at modtage et særligt undervisningstilbud. (Holmgaard: 2007: 198)

Den specialpædagogiske løsning er derfor ofte, at eleven er i klassen, men ikke med det fulde udbytte af undervisningen. De svageste elever i denne gruppe har ofte ikke de fulde faglige forudsætninger og skal derfor både indhente tidligere års pensum og det nye til klassetrinnet hørende pensum, altså arbejde og forstå meget mere end de andre lever for at opnå det samme

udbytte af undervisningen. Elevernes vanskeligheder er typisk blevet afhjulpet individuelt, i de omtalte elevs tilfælde er de måske blevet understøttet med tekniske hjælpemidler, it-rygsæk og/eller har fået et tilbud om ekstra lektiehjælp.

Det overvejende flertal af eleverne i brobygningsklassen har ikke gennemført folkeskolens afgangsprøver i 9. klasse. De er beskrevet som normalt begavede unge. De er undersøgt og testet og deres vanskeligheder er beskrevet som specifikke indlæringsvanskeligheder. Eleverne er generelt præget af dårlige skoleoplevelser, har en lav selvurdering, lav selvtillid, og er således udsatte i forhold til at skulle gå i gang med en ungdomsuddannelse. De er i risiko for at droppe ud og dermed udsat for arbejdsløshed. (Andersen: 2005)

I denne undersøgelse er det fælles for eleverne, at de alle har oplevet vanskeligheder i skolen. Eleverne har modtaget særligt tilrettelagt tilbud, fordi de er i læsevanskeligheder. Det er i skolen, at ordblinde elever oplever deres handicap, set som utilstrækkelige skolefærdigheder. Det er i relationen til andre elever, at de opdager, at de ikke kan det samme som andre børn og opdager deres faglige utilstrækkelighed og bliver bekymrede for fremtiden og mister troen på at kunne deltage på en ungdomsuddannelse.

Projektet

Projektet går ud på, at eleverne tilbydes et undervisningsforløb i fagene dansk, matematik og naturfag, hvor ordblindeskolen og teknisk skole arbejder sammen om planlægning og udførelse, således at eleverne er på teknisk skole hver tirsdag og undervises af lærere der. Resten af ugen er eleverne på efterskolen og undervises i fagene af deres klasselærer fra efterskolen. Undervisningen foregår både på efterskolen og Teknisk Skole, Erhvervsuddannelserne VIA i Horsens. Efterskolens lærer er med på teknisk skole og følger eleverne der. Ved kursets afslutning tilbydes eleverne at gå til prøve i fagene på teknisk skole. Der aflægges almindelig prøve på F-niveau i fagene, hvilket næsten svarer til 10. klasse, altså et niveau højere end 9. klasse. Afsluttede fag med bestået eksamen kan overføres som merit, når de skal i gang med en uddannelse på en hvilken som helst teknisk skole.

Eleverne bliver således fagligt introduceret til ungdomsuddannelse, ved på egen krop at mærke, hvad der venter, lærer miljøet at kende. Eleverne deltager i alle efterskolernes aktiviteter og har andre fag, engelsk og fysik på G eller E niveau på efterskolen, hvor undervisningen er tilpasset den enkelte elev i forhold til behov for særlig støtte. Den daglige undervisning er tilrettelagt for elever med læse- og stavevanskeligheder. Den daglige pædagogiske praksis tager udgangspunkt i en undervisning baseret på it-værktøjer med særlige programmer for ordblinde, digital læse- og skrivestøtte, adgang til digitaliserede tekster, oplæsningsfaciliteter.

Eleverne er således allerede i gang med en uddannelse, idet de ikke skal bruge så meget tid på dansk, matematik eller naturfag i uddannelsen. Der er dermed kompenseret for deres læsehandicap. Intentionen med brobygning er, at unge går i gang – er i gang og bliver ved med at være i gang, ikke kun lige efter skolen men gennemfører hele uddannelsen.

Projektets ide er at udvikle på en flerfaglig praksis, hvor der deles viden mellem institutioner og fagpersoner. Efterskolens lærere har viden om specialundervisningens teknikker og metoder, og teknisk skoles lærere har viden om de formelle rammer, krav og erfaring med unge i uddannelse.

Den unge kan så bedre sikres udvikling ved deltagelse i fællesskab og den inkluderende praksis er målet.

Brobygning betyder således i denne sammenhæng, at man bygger en bro over gabet mellem grundskolen og ungdomsuddannelsen. I den tidligere lov om brobygning mellem skole og uddannelsessted, var brobygning ikke obligatorisk i 10. Klasse. (Bekendtgørelse om Brobygning, Undervisningsministeriet 1999)

Projektet oprettedes i sin tid efter muligheder beskrevet i daværende lov. Brobygningsklassen er fortsat som en klasse på efterskolen, selv om der er kommet en ny lov om brobygning, hvor der nu skal tilbydes obligatorisk brobygning mellem 10. Klasse og ungdomsuddannelsessteder. (Lov om Brobygning, Undervisningsministeriet 2007)

Projektets formål er, at gøre elevernes egen skolesituation til et positivt anliggende. Jeg antager, at de har været overvejende ureflekterende i forhold til deres egne muligheder for at influere på deres egen uddannelsessituation. Elevernes faglige usikkerhed har gjort dem passive i forhold til at tage stilling til skolens faglige indhold.

Undersøgelsen

Det kan være vanskeligt at definere klare succeskriterier for indsatsen i projektet.

1. Eleven kan gennemføre forløbet, gå til eksamen i alle tre fag og bestå
2. Eleven kan gennemføre forløbet, men uden at gå til eksamen
3. Eleven kan deltage i noget af forløbet, men ikke gennemføre hele skoleåret
4. Eleven kan prøve noget på teknisk skole, gennemføre skoleåret på efterskolen
5. Eleven kan have oplevet skolelivet, uden dog at gå til prøve, men måske have fået lyst til at lære?

Hvor meget skal eleven gennemføre før projektet kan opleves succesfuldt?

I denne undersøgelse er det fælles for eleverne, at de alle har oplevet vanskeligheder i skolen. Eleverne har modtaget særligt tilrettelagt tilbud, fordi de er i læsevanskeligheder. Det er i skolen, at ordblinde elever oplever deres handicap, set som utilstrækkelige skolefærdigheder. Det er i relationen til andre elever, at de opdager, at de ikke kan det samme som andre børn og opdager deres faglige utilstrækkelighed og bliver bekymrede for fremtiden og mister troen på at kunne deltage på en ungdomsuddannelse.

I interviewet vil jeg prøve at indhente elevernes syn på deres egen skolesituation og syn på motivation som drivkraft i undersøgelsen.

Tre lærere har undervist i brobygningsklassen i flere år. En lærer fra efterskolen og to lærere fra teknisk skole.

Efterskolelæreren er skolevejleder og har lang erfaring med at motivere elever til uddannelsesvalg. Læreren underviser i klassen til hverdag på efterskolen.

De to lærere fra teknisk skole har været med i brobygningsprojektet siden projektstart. De har

lært elevgruppen at kende på grund af deres aktive og vedvarende engagement samt deltagelse i brobygningsprojektet. De to lærere fra teknisk skole har ikke tidlige erfaringer med specialundervisning og dermed ikke kendskab til elevgruppen og den specielle pædagogik dette indbefatter. Da projektet nu har eksisteret i mindst 7 år, er der opsamlet meget kompetent lærererfaring i projektet.

Begge lærere fra teknisk skole underviser på introforløb ved hver skolestart på teknisk skole. Her er tale om elever, der primært kommer lige fra folkeskolen og starter på teknisk skole. Den ene lærer underviser i dansk, den anden underviser i dansk og matematik.

Eleverne har nu gået i skole i 10 år og skal til at i gang med en ungdomsuddannelse. De selv og deres omgivelser (lærere, vejledere og forældre) har udtrykt behov for særlig afklaring/introduktion til en ungdomsuddannelse, fordi eleven har et særligt behov for støtte. Eller i hvert fald har haft indtil nu. Eleven har diagnosticerede vanskeligheder med læsning og skrivning. Der er tidligere modtaget/ydet specialundervisning og vanskelighederne breder sig ud over flere fagområder, hvor der også stilles krav til læse- og skrivefærdigheder. Eleverne føler sig fagligt usikre og mener ikke selv, at de er klar til at gå i gang med en ungdomsuddannelse. Forældre, lærere og vejledere mener også, at elevens faglige usikkerhed og måske faglige dårlige standpunkt gør, at eleven ikke er klar til den almindelige ungdomsuddannelse, og derfor har elev og forældre valgt efterskolens specielle tilbud om et brobygnings forløb. Eleven har dermed et lavt selvværd ved skolestarten.

Jeg vil gerne undersøge, om eleven gennem forløbet bliver mere fagligt og personligt sikker, og dermed føler sig klar at starte på en uddannelse på en teknisk skole.

Der er altså tale om personlige vurderinger, elevens egen selvforståelse. Ved interviewmetoden er det muligt at få elevens subjektive vurdering af forløbets duelighed.

Jeg vil spørge eleverne om deres opfattelse af forløbet og hvordan de føler/mærker/evaluerer sig frem til, om det virker for dem.

Jeg samlede 4 udvalgte elever; kriteriet var at de tidligere havde givet udtryk for bekymring over deres muligheder for uddannelse. Angst for lektier, angst for skolens krav, nederlagspræget holdning til egne evner. Faktuelt store vanskeligheder med de boglige fag.

Om det faglige:

Eleverne har forskellige oplevelser fra tidligere skolegang.

Alle eleverne udtaler

- at det har været svært at følge med i skolen tidligere.
- at der tidligere har været for lidt hjælp i klassen.

Om oplevelsen af hjælp til faglige vanskeligheder i tidligere skole

"Det var sværere" siger Michael

"Jeg fik overhovedet ikke hjælp.....de kunne ikke hjælpe os, der havde svært ved det." siger Jesper.

"Jeg har fået sådan en lille smule hjælp i 4. Klasse.....nej ellers hjalp min far og mor med lektier..." , siger Anna.

Thomas har tidligere gået i specialklasse og synes egentligt, at klasserne ligner hinanden.

Oplevelser af støtte til de faglige vanskeligheder i brobygningsklassen

"Nogen gang sker der for meget, andre gange for lidt..jeg får hjælp...jeg bliver bedre" siger Michael.

"Vi får hjælp" siger Michael

Om motivation og arbejdsvaner:

Hvordan takler eleverne undervisningsformen

"Vi skal aflevere syv moduler, og have underskrifter ude på teknisk skole, hver gang vi har lavet et", siger Michael.

"Vi skal jo lære rutinen, ja lære at gå på teknisk skole", siger Jesper.

"Der er noget erfaring" mener Michael og Thomas.

Om at blive parat til ungdomsuddannelse:

Opleves en forbedring af skolestandpunkt

"Ja" siger eleverne i kor.

"Man får erfaring i at sidde derinde", siger Michael.

"Du får meget mere erfaring og vi har meget mere tid til at arbejde med stoffet. De andre skal tage det på tyve uger, vi får et helt år", siger Jesper.

Mødet med andre elever på teknisk skole

"Ja, vi lærer da nogen at kende, nogen vi kendte i forvejen" siger Jesper.

"Måske snakker man med dem om andre ting" siger Jesper.

Udsigt til at det er en fordel at have erhvervet erfaringer med undervisningen på teknisk skole inden man starter rigtigt.

"Man får rutine", siger Jesper.

"Jeg ville hellere have timerne samlet på fire uger, jeg synes ikke jeg får noget ud af det", siger Anna

Oplevelsen af mængden af fagligt stof

"Ja, det er fint at det bare er noget med regning og sådan", siger Anna

Vælges at afslutte med prøver i dansk eller matematik på F niveau

Ja, alle vil til prøve dansk og matematik. Anna er lidt nervøs for teksterne.

Følelsen af at have nået de faglige mål

"Ja, nu har jeg det jeg skal bruge", siger Michael

Er I klar til Teknisk Skole

"ja," svarer alle

Om samarbejde:

Kunne I anbefale klassen til andre

"Ja, det er en god klasse, god måde man arbejder på", siger Jesper.

"Man bliver bedre til at tænke selvstændigt"

"Man bliver bedre til at arbejde sammen med andre, jeg sidder i hvert fald ikke og tænker, nej det kan jeg ikke finde ud af....før havde jeg kun en ven. Det er noget med at alle har det svært med

noget, så det er ens for alle”, siger Anna.

”Jeg er i hvert fald blevet meget bedre til dansk”, siger Thomas.

Inklusionsperspektivet:

Anna føler, at hun får mere ud af det i denne klasse end sidste år. Da havde hun kun en ven, som hun kunne spørge. Nu siger hun:” Man kender også flere, man kan arbejde sammen med.....det er noget med at alle har det svært med noget, så det er ens for alle!”

Læreprocesser

I arbejdet med unge mennesker i læsevanskeligheder oplever jeg, at læring og udvikling er to sider af samme sag. Læring, socialisering, personlig udvikling og identitetsdannelse er integrerede processer, der kun kan adskilles fra hinanden, hvis de analyseres.

I arbejdet med at ruste unge til fremtidens udfordring, gælder det om at forberede dem så godt som muligt.

I den enorme kompleksitet som læring udgør, er det nødvendigt, som praktiker at få erfaringsperspektivet inddraget. Det viser sig, at lærerne administrerer det komplekse felt, som er læring, med udgangspunkt i eleverne og lærernes egne praktiske erkendelser. Det duer ikke med topstyring og ensartethed.

Eleverne i brobygningsklassen har indbyggede læringsbarrierer. De har ikke tidligere lært det de skulle. Barriererne for læring ser forskellig ud fra elev til elev. Fejllæring, læringsforsvar og læringsmodstand præger læringsprocesserne og deres resultater. (Illeris: 2007)

I min undersøgelse tager jeg udgangspunkt i den opfattelse, at læring er en social konstruktion. Indholdet af læring erkendes og nyt knyttes sammen med resultaterne af tidligere læring. Læring finder sted i bestemte sociale og samfundsmæssige sammenhænge, der indgår i både læringsprocesserne og deres resultater.

Den situation eleverne er i, er en del af læringsprocessen og dermed en del af læringsresultatet. I forståelsen af læring som situeret, bliver læreprocesserne til, hvor eleven er. Den praksis som eleven er i, bliver eleven en del af.

Når man kan dokumentere og se effekten af de kræfter, der lægges i det daglige arbejde, vil det kunne formidles. Kvaliteten vil fremgå og være tydelig i beskrivelser af institutionen. På den måde vil medarbejdere og elever opleve, at arbejdet synliggøres og får en værdi, også udenfor institutionen.

Modellen, som brobygningsklassen er opstået af, har eksisteret som eksperiment i flere år, inden den nugældende lov om brobygning blev vedtaget. (Bekendtgørelse nr. 786 af 14. oktober 1999 om brobygningsforløb til ungdomsuddannelse). Denne bekendtgørelse gjorde det muligt, at tilrettelægge brobygningsforløb fra grundskole til ungdomsuddannelse i et omfang svarende til 6 ugers undervisning for elever i 10. klasse. Tilbuddet blev brugt af mange skoler, og måden forløbet blev organiseret på, varierede fra skole til skole.

De fleste andre specialefterskoler, som havde ordninger, hvor elever var på teknisk skole, har opgivet denne model og tilbyder nu eleverne obligatorisk brobygning til ungdomsuddannelse, ligesom man gør i alle 10. klasser.

I 2007 kom en ny bekendtgørelse om brobygning. Nu hedder det brobygning og

introduktionskurser til ungdomsuddannelser. (Bekendtgørelse nr. 770 af 27.juni 2007 om brobygning og introduktionskurser til ungdomsuddannelserne). Der er indført en obligatorisk ordning, hvor alle elever i 10. klasse, skal stifte bekendtskab med ungdomsuddannelser. Den obligatoriske brobygning skal vare to uger. Loven åbner mulighed for forløb af længere varighed.

Brobygningsklassen på vores skole deltager også i den almindelige brobygning, hvor eleverne er i erhvervspraktik og deltager i et særligt forløb i en ungdomsuddannelse, som er beskrevet i bekendtgørelsen.

Brobygningsklassen har udviklet sig fra at være et tilbud til at være en metode. Før havde tilbuddet karakter af frivillighed og interesse, noget man valgte hvis man havde lyst.

Læringsteorier

I arbejdet med unge mennesker i læsevanskeligheder oplever jeg at læring og udvikling er to sider af samme sag. Læring, socialisering, personlig udvikling og identitetsdannelse er integrerede processer, der kun kan skilles fra hinanden, hvis de analyseres.

I arbejdet med at ruste unge til fremtidens udfordring gælder det om at ruste dem så godt som muligt.

I den enorme kompleksitet som læring udgør, er det nødvendigt som praktiker at få erfaringsperspektivet inddraget. Det viser sig, at lærerne administrerer det komplekse felt, som er læring med udgangspunkt i elevernes og lærernes egne praktiske erkendelser. Det duer ikke med den topstyring og ensartethed.

Eleverne i brobygningsklassen har indbyggede læringsbarrierer. De har ikke tidligere lært det de skulle. Barriererne for læring ser forskellig ud fra elev til elev, fejllæring, læringsforsvar og læringsmodstand præger læringsprocesserne og deres resultater.

I min undersøgelse tager jeg udgangspunkt i den opfattelse, at læring er en social konstruktion. Indholdet af læring erkendes og nyt knyttes sammen med resultaterne af tidlige læring.

Læring finder sted i bestemte sociale og samfundsmæssige sammenhænge, der indgår i både læringsprocesserne og deres resultater.

Den situation eleverne er i er en del af læringsprocessen og dermed en del af læringsresultatet. I forståelsen af læring som situeret bliver læreprocesserne til, hvor eleven er. Den praksis som eleven er i, bliver eleven en del af.

Skolen og undersøgelsen

At undersøge egen praksis kan være medvirkende til udvikle og kvalificere det arbejde, der udføres.

Ved refleksion og justeringer på baggrund af erfaringer vil skolens tilbud hele tiden udvikles i en stadig proces. Ved at lade evaluering være en del af det pædagogiske arbejde opnås en mulighed for kontinuerlig justering. Det er nødvendigt at have nogle pejlemærker, som man kan vurdere arbejdet i forhold. Aktørerne har brug for at kunne se forandringerne. I forhold til en proces, hvor aktørerne, elever og personale involveres. Skolen vil på den måde hele tiden levere, det som eleverne har brug for, og der er fagligt belæg for den praksis der udføres.

Undersøgelse af egen praksis vil være med til at skabe øget faglig identitet og tryghed. Det vil øge trivselen i arbejdet lokalt og reducere muligheden for, at man føler sig mislykket. Ligeledes vil man opleve at systematisering af egne erfaringer giver et øget bevidsthed om det pædagogiske arbejde der udføres. Det vil selvfølgelig være til nytte for institutionen og andre som arbejder i feltet.

Praksis uden refleksion og forskningslignende aktiviteter bliver kedelig.

Det er et godt arbejdsredskab til at starte en proces med refleksion, systematisering og beskrivelse som igen kan danne udgangspunkt for nye ideer og initiativer.

Det ses som positivt for projektet at være et udviklingsprojekt.

Deltagere i processen bliver engagerede. Eleverne tager ansvar og er deltagende i det der sker i klassen, og samarbejdet mellem aktører er præget af god dialog. De pædagogiske processer diskuteres løbende, og refleksion bliver en del af arbejdsformen. Da projektet hele tiden skal tilpasses brugerne, må der være en høj grad af brugerorientering. Brugere har en legitim ret til at blive medinddraget og have indflydelse på den undervisning og hele det tilbud, de modtager. Eleverne får en indsigt i projektets formål, som netop handler om dem selv, når evalueringen bliver tydelig og dokumentationen fremstår som, noget aktørerne kan genkende og som noget der har relevans.

(”Dette er nyttigt og relevant for mig – det er en beskrivelse af skolen som jeg kan genkende – og som jeg tror, er vigtig”)

Når man kan dokumentere og se effekten af de kræfter, der lægges idet daglige arbejde, vil det kunne formidles. Kvaliteten vil fremgå og være tydelig i beskrivelser af institutionen. På den måde vil medarbejdere, elever opleve at arbejdet synliggøres og får en værdi, også udenfor institutionen.

Formålet med undersøgelsen er at finde kvalificeret dokumentation, så vi kan stå inde for, hvad det er der virker i dette pædagogiske tiltag. Vi ønsker at få uddraget viden om vores praksis.

Ved brug af kvalitative metoder, interviewundersøgelsen, ønskede jeg at få dokumenteret vores praksis, så den kan præsenteres som viden.

Ikke kun en viden oveni den vi allerede har, men en erkendelsesudvidelse.

Konklusion

Undersøgelsens spørgsmål:

Hvordan kan brobygningsklassen som metode skabe motivation og forudsætninger, så eleverne kan gå i gang med en ungdomsuddannelse?

Hvordan skabes motivation hos eleverne? Virker metoden positivt, så eleverne motiveres til at deltage og gennemføre en ungdomsuddannelse?

Min undersøgelse af brobygningsprojektet viser, at elever, der går i klassen har oplevelsen af, at de udvikler sig, mens de går i klassen. De føler sig bedre rustet til at vælge en ungdomsuddannelse, efter at have deltaget i klassen, når de skal melde sig til en ungdomsuddannelse efter 10. klasse, end de gjorde, da de startede. Interviewundersøgelse med elever og narrativer i skriftligt form fra lærerne, der er involveret i klassen bekræftede, at arbejde i klassen støtter eleverne.

Klassen er en metode til at få fagligt usikre elever med læsevanskeligheder motiveret til at gå i gang med en uddannelse.

Da det er elevernes oplevelse og udvikling af faglig sikkerhed, der er fokuspunktet i hele projektet, var det klart, at elevernes syn på projektet er afgørende. Ved at lade brugerperspektivet, elevernes perspektiv, blive undersøgelsen fokus, bliver elevernes oplevelse af den pædagogiske proces tydelig.

Da lærerne, der arbejder i klassen kommer fra to forskellige skoler, teknisk skole og efterskolen er det vigtigt, at der bliver en tydelig evalueringsform. Der er brug for en måde, så den viden der produceres om projektet, også kan udvikles og overdrages til andre. For at kunne formidle, det der opnås i klassen, må der findes en måde, at få den pædagogiske indsats gjort tydelig, som fremstår som resultater. Resultaterne er dokumentationen. Det blev også tydeligt i undersøgelsen, at der er brug for, at institutionerne kan vise projektets resultater til kolleger, forældre og samarbejdspartnere. Den formidling af viden, der frem kom ved evalueringen er vigtig for projektets selvforståelse, da det ellers er en lille lukket verden, som kun kendes af projektets brugere.

Et af de resultater, der kunne uddrages af lærernes fortællinger er, at projektets succes er afhængig af et godt samarbejde mellem skolerne. Det er nødvendigt at projektet bakkes op af de andre lærere, elever og forældre.

Ved at foretage et interview med en gruppe på fire elever, nåede jeg frem til at eleverne føler sig sikre og synes, at de får erfaring og rutine i at gå på teknisk skole. De tilkendegav, at de er trygge ved at lære arbejdsmetoderne på en teknisk skole at kende, så de kender undervisningsformen inde, de kommer begynder på en ungdomsuddannelse.

Lærerne beskrev deres erfaringer i arbejdet med projektet i små fortællinger om deres indtryk og oplevelser med klassen. De kom tydeligt frem, at de ser en udvikling hos eleverne undervejs. Eleverne opleves som mere og mere selvstændige og sikre i løbet af skoleåret. Eleverne opnår mere modne måder at løse opgaverne på, og lærer at arbejde videre med opgaver efter kritik. Når eleverne går i klassen kommer de naturligt til at deltage i et miljø på en teknisk skole. Den situerede læringssituation, der opstår den ene dag om ugen, ser ud til at bidrage til eleverne faglige selvfølelse. I løbet af skoleåret arbejder klassen med stofområder, der ellers indgår i erhvervsuddannelserne i fagene dansk og matematik. Eleverne arbejder med samme stof som de vil møde på et tidspunkt i en kommende erhvervsuddannelse. Dette møde med stoffet er svært, men det ser ud til at eleverne tager opgaverne meget seriøst og arbejder grundigt. Eleverne opnår at blive en del af et praksisfællesskab i en institution, De møder andre unge og de bruger faciliteterne. Den situation eleverne er i, bliver en del af læringsprocessen og dermed en del af læringsresultatet. Læring bliver meningsfuld.

Perspektivering

Elever som har modtaget specialundervisning i skolen har behov for en særlig introduktion til uddannelserne efter folkeskolen.

Statistikker viser, at op mod 20 % af en ungdomsårgang ikke får uddannelse enten fordi, de aldrig kommer i gang eller også fordi de droppe ud, inden uddannelsen er afsluttet.

Af den gruppe unge, er der ca. 30 % som har utilstrækkelige læse- og skrivevanskeligheder. Der er i øjeblikket fokus på elever med særlige behov, når de kommer til en ungdomsuddannelse og der tilbydes specialpædagogisk støtte på flere måder. Med Bekendtgørelse om brobygning og

introduktionskurser til ungdomsuddannelserne fra 27. Juni 2007 indførtes obligatorisk brobygning.

Erfaringerne fra vores projekt viser, at elever i faglige vanskeligheder ser ud til at profitere af en særlig støtte, hvor 10. Klasse i en skole er en del af introduktionen til ungdomsuddannelserne. Den obligatoriske brobygning kan være et barsk møde med en ungdomsuddannelse og der kan være god grund til at være opmærksom på at understøtte koblingen mellem skole og uddannelsessted.

Projektet i tal

Nedenstående tabel viser projektresultater indtil nu. Eleverne har et uddannelsesvalg på deres uddannelsesplan ved skolestart. I marts måned skal de tilmeldes en ungdomsuddannelse, og enkelte ombestemmer sig.

Elevers uddannelsesønsker og valg af uddannelse

	2005-6 ønske	2005- 6 valgt	2006-7 ønske	2006- 7 valgt	2007-8 ønske	2007- 8 valgt	2008-9 ønske	2008- 9 valg
Teknisk skole	8	7	7	7	8	8	10	11
SOSU	1	1	6	4	1	1		
Handelsskole	1	1					1	1
EGU			1	1				
10 . klasse			2	2				
Andet herunder produktionskole/ arbejde/au pair	1	2	3	5	1	1	2	1
I alt	11	11	19	19	10	10	13	13

Tabellen viser hvor mange elever, der har været i brobygningsklassen i hvert skoleår. Det ses også hvilken ungdomsuddannelse, eleverne drømte om(ønske), da de begyndte i klassen og hvilken uddannelse de tilmeldte sig(valgt).

Tabellen viser, hvordan eleverne har ønsket og valgt uddannelse efter 10. klasse i brobygningsklassen i de sidste fire skoleår. . Der ses en overensstemmelse, altså kvalificering af eleverne valg.

Referencer:

Andersen, D. (2005): 4 år efter grundskolen, 19-åriges om valg og veje i ungdomsuddannelserne.

København: AKF forlaget

Arendal, E., Hansen, K.M. (2003): IT rygsæk til ordblinde. Århus: Hjælpemiddelinstitutionen

Andersen, F.B.(2003): En evalueringsdidaktik. Kvan nr. 65, (s. 96-106)

Costley, D. (2000): Collecting the views of young people with moderate learning difficulties. In Ann Lewis and Geoff Lindsay (eds) Reaching Childrens Perspectives. Open University Press. P. 163-172

Dahler-Larsen, P.(2003): Selvevaluerings Hvide Sejl. Odense: Syddansk Universitetsforlag

Egelund, N. (red.) (2004): Specialpædagogisk praksis. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag

Gudmundsson, G, Jensen, N.R. (2005): Pædagogik for unge med særlige behov. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag

Hansen, J. H. (2009): Narrativ Dokumentation. København: Akademisk Forlag

Holmgaard, A. (2007): Viljen til læsning. København: Danmarks Pædagogiske Universitetskole, Århus Universitet

Illeris, K. (red.) (2007): Læringsteorier. Seks aktuelle forståelser. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, Learning Lab Denmark

Lave, J. (1999): Læring, mesterlære, social praksis. I: Nielsen, K., Kvale, S. (Red) Mesterlære: Læring som social Praksis. (si. #5-53. København. Hans Reitzels Forlag

Madsen, U.A.(2003):Efterskolens betydning. København: Efterskoleforeningens Forlag

Pless, M., Katznelson, N. (2007): Unges veje mod ungdomsuddannelserne. København. Center for Ungdomsforskning, LLD, Danmarks Pædagogiske Universitet

Salamancaerklæringen og Handlingsprogrammet for Specialundervisning, Undervisningsministeriet 1994

WHO (2000): International Classification of Functioning (ICF) og International Classification, Disability and Health (ICDH)

Websider:

Statsministeriet (2005):Regeringsgrundlag, VKII, ses på:

http://www.stm.dk/publikationer/reggrund05/index.htm#Ungdomsuddannelse_til_alle

Undervisningsministeriet (2007): Bekendtgørelse om brobygning og introduktion til ungdomsuddannelserne, 2007, ses på

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=115795>

Undervisningsministeriet (1999): Bekendtgørelse om brobygning, 1999, ses på:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=23517>

Brobygning i grundskolen ses på:

www.tilgaengelighed.emu.dk/tilgaengelighed/erhvervsudd/brobyg.html.

Tilgængelighed til uddannelse, fritagelse fra folkeskolens afgangsprøver ses på

<http://tilgaengelighed.emu.dk/tilgaengelighed/grundskolen/proever/saerbest.html>

Noter

Elever på en ordblindееfterskole beskrives som normalt begavet med specifikke indlæringsvanskeligheder i læsning.

Teknisk skole bruges her som betegnelse for en erhvervsuddannelsesskole, EUD

Kirsten Weile, forstander på Vrigsted Efterskole, efterskole for unge mellem 14 og 18 år med ordblindhed siden 1997. Jeg er læreruddannet og har mastergrad i specialpædagogik. Siden 1983 har jeg arbejdet med specialundervisning for elever med læse- og skrivevanskeligheder. Formand for netværksbestyrelse for ordblindееfterskolerne, som blandt andet er styregruppe for forskningsprojektet Unge Skriver Løs med It. Vi har også stået bag udviklingsprojektet Unge Skriver Løs Med It. Siden 1998 har jeg engageret mig i arbejdet med at anvende it- læseværktøjer som kompenserende hjælpemiddel til unge i læse- og skrivevanskeligheder. Jeg er optaget af muligheder for sikre unge i faglige vanskeligheder muligheder for at få en uddannelse. Vrigsted Efterskole har i flere år haft en brobygningsklasse, hvor elever i 10. klasse i et helt skoleår oplever ungdomsuddannelserne med en ugentlig skoledag på en erhvervsfaglig grunduddannelse.

I en orlovsperiode, ansøgt og bevilliget af Efterskoleforeningen, orlov med fri vikar har jeg undersøgt brobygningsklassen, arbejdet har foreløbigt været:

Maj 2009: interview med fire elever

Maj 2009: undersøgelse af det meritgivende brobygningsforløb

Maj 2009: rapport

August 2009: symposium på den nationale konference Ord09

December 2009: fremlæggelse af resultater ved arbejdsseminar om sikring af uddannelse for elever med særlige behov, Tøstrup Gods